

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

Προσοχή: Σε κάθε περίπτωση ο μαθητής οφείλει να δικαιολογήσει την απάντησή του, αναφέροντας στοιχεία που να αποδεικνύουν τον τρόπο ανάπτυξης που αναγνώρισε.

1. Παράγραφος με παραδείγματα (απαρίθμηση λεπτομερειών)

Έτσι αναπτύσσεται μια θεματική περίοδος ή πρόταση, αν το περιεχόμενό της χρειάζεται διευκρίνιση. Τα παραδείγματα λαμβάνονται – αντλούνται από την καθημερινή ζωή, την προσωπική εμπειρία – πραγματικά ή επινοημένα (φαντασία) – την ιστορία κ.ά. Φυσικά, το παράδειγμα περισσότερο επιβεβαιώνει παρά αποδεικνύει τη θεματική περίοδο.

Πώς δομείται μια παράγραφος με παραδείγματα

- Θεματική περίοδος : διατύπωση του θέματος – θέσης
- Σχόλια – λεπτομέρειες : παράθεση των παραδειγμάτων (αρκετά συχνά υπάρχουν λέξεις – φράσεις που μας βοηθούν να εντοπίσουμε εύκολα ότι πρόκειται για ανάπτυξη με παραδείγματα, όπως « π.χ. , για παράδειγμα, λ.χ.)
- Κατακλείδα : συγκεφαλαίωση – παράδειγμα

Μεθοδολογία τεκμηρίωσης του τρόπου ανάπτυξης με παραδείγματα:

στην ερώτηση του προσδιορισμού του τρόπου ανάπτυξης οφείλουμε να επισημάνουμε τα εξής στοιχεία:

- Τη θέση / άποψη του συγγραφέα
- Το/τα παραδείγματα
- Από πού αντλεί ο συγγραφέας τα παραδείγματα (π.χ. ιστορία, καθημερινότητα κ.ά.)
- Σημάδια αναγνώρισης, λέξεις / φράσεις που πιστοποιούν ότι η παράγραφος αναπτύσσεται με παραδείγματα
Παράδειγμα:
- Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι...
- Για να επιβεβαιώσει τη θέση του επικαλείται παραδείγματα από την καθημερινότητα/ ιστορία, όπως....

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

- Λέξεις /φράσεις που καθιστούν σαφή τον τρόπο ανάπτυξης της παραγράφου είναι....

2. Παράγραφος με σύγκριση κι αντίθεση

Όταν έχουμε να συγκρίνουμε πρόσωπα, πράγματα, ιδέες, φαινόμενα ... σημειώνουμε τις ομοιότητες και κυρίως τις διαφορές τους. Όταν, όμως, αντιπαραθέτουμε το ένα στο άλλο, τονίζουμε τις διαφορές τους.

Πώς δομείται μια παράγραφος με σύγκριση - αντίθεση

- Θεματική περίοδος : επισημαίνουμε και παρουσιάζουμε τις συγκρινόμενες έννοιες – μέλη.
- Σχόλια – λεπτομέρειες : υπάρχουν δύο τρόποι οργάνωσης :
- Ανά σημείο παρουσίαση των γνωρισμάτων των συγκρινόμενων μελών, με τη δημιουργία αντιθετικών ζευγών
- Ολοκληρωμένη παρουσίαση των γνωρισμάτων πρώτα του ενός μέλους κι ακολούθως του άλλου – χωρισμός του κυρίου μέρους της παραγράφου σε δύο μέρη.

1η περίπτωση (ανά σημείο παρουσίαση / αντιπαραθέση των υποκειμένων ανά ζεύγη) :

Η αντιπαραθέση των ποιοτικών και των ποσοτικών δεδομένων των στρατιωτικών δυνάμεων που ενέπλεξαν οι δύο εμπόλεμοι τους στρατιωτικές επιχειρήσεις του 1897 καταδεικνύει την υπεροχή των Οθωμανών έναντι των Ελλήνων. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παραθέτει ο Γάλλος επιτελικός αξιωματικός, λοχαγός Ντουςύ, στο μέτωπο τους Θεσσαλίας οι Έλληνες παρέτασαν 42.256 πεζούς, ενώ οι Οθωμανοί 92.259, το δε ελληνικό ιππικό αριθμούσε 700 ιππείς έναντι 1.330 των Οθωμανών. Το ελληνικό πυροβολικό διέθετε 96 πυροβόλα, ενώ το αντίστοιχο τουρκικό 205. Επιπλέον, οι Οθωμανοί ήταν εξοπλισμένοι με καλύτερα τυφέκια και τα πυροβόλα τους είχαν μεγαλύτερο βεληνεκές σε σχέση με τα αντίστοιχα των Ελλήνων. Από τα παραπάνω στοιχεία που παραδίδονται από έναν ουδέτερο εμπειρογνώμονα εξηγείται σε σημαντικό

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

βαθμό η έκβαση των στρατιωτικών επιχειρήσεων στο συγκεκριμένο μέτωπο.

2 η περίπτωση (ολοκληρωμένη παρουσίαση / ξεχωριστή αντιπαράθεση των υποκειμένων)

Η αντιπαράθεση των ποιοτικών και των ποσοτικών δεδομένων των στρατιωτικών δυνάμεων που ενέπλεξαν οι δύο εμπόλεμοι τους στρατιωτικές επιχειρήσεις του 1897 καταδεικνύει την υπεροχή των Οθωμανών έναντι των Ελλήνων. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παραθέτει ο Γάλλος επιτελικός αξιωματικός, λοχαγός Ντουςύ, οι ελληνικές δυνάμεις στο μέτωπο τους Θεσσαλίας ανέρχονταν σε 42.256 πεζούς, 700 ιππείς και 96 πυροβόλα. Απέναντί τους οι Τούρκοι παρέτασαν 92.250 πεζούς, 1.330 ιππείς και 205 πυροβόλα. Οι Τούρκοι ήταν εξοπλισμένοι με καλύτερα τυφέκια και τα πυροβόλα τους είχαν μεγαλύτερο βεληνεκές. Από τα παραπάνω στοιχεία που παραδίδονται από έναν ουδέτερο εμπειρογνώμονα εξηγείται σε ένα σημαντικό βαθμό η έκβαση των στρατιωτικών επιχειρήσεων στο συγκεκριμένο μέτωπο.

➤ Κατακλείδα : σύνοψη – συμπέρασμα ή διαπίστωση κοινού στοιχείου.

Μεθοδολογία τεκμηρίωσης του τρόπου ανάπτυξης με σύγκριση-αντίθεση:

- Τα μέλη της σύγκρισης, δηλαδή τις έννοιες που συγκρίνονται
- Τις ομοιότητες ή/και διαφορές που εντοπίζονται μεταξύ των εννοιών καθώς και τον τρόπο οργάνωσής τους
- Σημάδια αναγνώρισης που πιστοποιούν ότι η παράγραφος οργανώνεται με σύγκριση-αντίθεση.

Παράδειγμα:

- Ο συγγραφέας αντιπαραθέτει...
- Πιο συγκεκριμένα
- Η αντίθεση προκύπτει από τις λέξεις/φράσεις, όπως...

3. Παράγραφος με αιτιολόγηση

Πολλές φορές οι θεματικές περίοδοι είναι κρίσεις που χρειάζεται να αποδειχτεί η ισχύς τους με λογικά επιχειρήματα. Στη διερεύνηση αυτής της μεθόδου, πρακτικά μεταστρέφουμε τη θεματική περίοδο σε ερώτηση και στην ανάπτυξη της παραγράφου (στα σχόλια \ λεπτομέρειες) προκύπτει ένα «διότι », ένα «πώς» (ή ενδέχεται να είναι γραμμένη διαρθρωτική λέξη με αιτιολογικό χαρακτήρα) .

Πώς δομείται μια παράγραφος με αιτιολόγηση

- Θεματική περίοδος : θέμα – θέση \ αξιολογική κρίση που εγείρει αβίαστα το ερώτημα γιατί;
- Σχόλια – λεπτομέρειες : ανάπτυξη συλλογισμού – επιχειρημάτων , χρήση αιτιολογικών συνδέσμων – εκφράσεων για την κατάδειξη της νοηματικής σχέσης
- Κατακλείδα : συμπέρασμα

Μεθοδολογία τεκμηρίωσης του τρόπου ανάπτυξης με αιτιολόγηση

- Τη θέση /άποψη του συγγραφέα
- Τα επιμέρους επιχειρήματα που χρησιμοποιεί για να αποδείξει την ορθότητά της
- Σημάδια αναγνώρισης , λέξεις/φράσεις που καταδεικνύουν ότι πρόκειται για αιτιολόγηση

Παράδειγμα:

- Ο συγγραφέας ισχυρίζεται ότι...
- Προκειμένου να απαντήσει σε ένα αιωρούμενο «γιατί ισχύει αυτό;» και έτσι να αποδείξει την ορθότητα της άποψής του επικαλείται...
- Η προσπάθειά του να αιτιολογήσει την άποψή του διαφαίνεται και από άλλες λέξεις/φράσεις, όπως ...

4. Παράγραφος με ορισμό – επεξήγηση

Ο συγγραφέας που αναπτύσσει τη θεματική του περίοδο με ορισμό πρέπει να απαντά στην πιθανή ερώτηση του αναγνώστη: «τι εννοεί με αυτό ;» ή «τι είναι ;» . Με τον ορισμό παραθέτουμε τα ουσιώδη γνωρίσματα μιας έννοιας, ώστε να μην είναι δυνατή η σύγχυσή της με άλλη.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

Οι ορισμοί είναι δυνατό να χαρακτηριστούν ως:

- Σύντομοι: όταν εκτείνονται σε λίγους στίχους
- Εκτεταμένοι: όταν καλύπτουν μία ή περισσότερες παραγράφους
- Αναλυτικοί: όταν παρουσιάζουν απλώς τα γνωρίσματα της οριστέας έννοιας
- Συνθετικοί: όταν αποδίδουν τη διαδικασία δημιουργίας της οριστέας έννοιας μέσα από τα ουσιώδη δομικά στοιχεία που την αποτελούν.

Μέρη του ορισμού

Ένας τυπικός ορισμός διαθέτει:

A) οριστέα έννοια: είναι αυτή που ορίζεται

B) γένος: ονομάζεται η ευρύτερη έννοια στην οποία ανήκει η οριστέα έννοια

Γ) ειδοποιός διαφορά: είναι τα χαρακτηριστικά στοιχεία της οριστέας έννοιας που τη διαφοροποιούν από τις υπόλοιπες έννοιες που ανήκουν στο ίδιο γένος

Πώς δομείται μια παράγραφος με ορισμό

- Θεματική περίοδος : διατυπώνεται ένας σύντομος ορισμός
- Σχόλια – λεπτομέρειες : ανάλυση της ειδοποιούς διαφοράς (ή των ειδοποιών διαφορών)
- Κατακλείδα : συμπέρασμα/ συνήθως απουσιάζει

Μεθοδολογία τεκμηρίωσης του τρόπου ανάπτυξης με ορισμό

- Προσδιορισμός οριστέας έννοιας, γένους ,ειδοποιού διαφοράς
- Είδος ορισμού
- Σημάδια αναγνώρισης

Παράδειγμα:

- Ο συγγραφέας επιχειρεί να ορίσει την έννοια.. (οριστέα έννοια)/Σύμφωνα με τον αναλυτικό ορισμό του είναι... (γένος)... (ειδοποιός διαφορά)

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

- Ο τρόπος που παρουσιάζεται η οριστέα έννοια, δηλαδή περιγράφεται στις λεπτομέρειες η διαδικασία δημιουργίας της από τα συστατικά της, καθιστά τον ορισμό στην κατηγορία των συνθετικών / αναλυτικών...
- Λέξεις / φράσεις που δηλώνουν τον τρόπο ανάπτυξης είναι...

5. Παράγραφος με διαίρεση

Ο τρόπος αυτός ανάπτυξης των παραγράφων αποκαλύπτει τα συστατικά στοιχεία από τα οποία αποτελείται ένα αντικείμενο ή μια έννοια (κομμάτιασμα του όλου στα μέρη του).

Η διαίρεση, όταν έχει οργανωθεί **ορθά**, είναι **τέλεια** και **συνεχής**. Τέλεια ονομάζεται η διαίρεση, όταν περιλαμβάνει όλα τα είδη της διαιρετέας έννοιας, ενώ συνεχής χαρακτηρίζεται, όταν δεν παρακάμπτεται κάποιο από τα είδη της.

Στη διαίρεση αναλύουμε ένα όλο (**γένος**) στα μέρη του (**είδη**) με βάση κάποιο ουσιώδες γνώρισμα (**διαιρετική βάση**). Στις λεπτομέρειες σχολιάζονται όλα τα είδη που δηλώνονται στη θεματική πρόταση .

Πώς δομείται μια παράγραφος με διαίρεση

- Θεματική περίοδος : διαιρετέα έννοια
- Σχόλια – λεπτομέρειες : διαιρετική βάση (κριτήρια\-ο διακρίσεων), πηλίκιο της διαίρεσης (έννοιες που προκύπτουν ως επιμέρους μορφές της διαιρετέας) – ανάλυσή του.

π.χ. « Η δημοσιογραφία (διαιρετέα έννοια), με βάση το περιεχόμενό της (διαιρετική βάση), μπορεί να διακριθεί σε ειδησεογραφική κι ερμηνευτική (πηλίκιο της διαίρεσης).

- Κατακλείδα : συμπέρασμα

Μεθοδολογία τεκμηρίωσης του τρόπου ανάπτυξης με διαίρεση

- Προσδιορισμός διαιρετέας έννοιας/γένους, διαιρετικής βάσης, μέρη διαίρεσης

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

- Είδος διαίρεσης
- Σημάδια αναγνώρισης

Παράδειγμα:

- Ο συγγραφέας επιχειρεί να διαιρέσει(διαιρετέα έννοια/γένος) ...με γνώμονα...(διαιρετική βάση)
- Ο τρόπος που οργανώνεται η διαίρεση είναι τέλεια/ατελής... (επεξήγηση), αλλά συνεχής ή ασυνεχής...(επεξήγηση)..
- Λέξεις/ φράσεις που καθιστούν σαφή τη μέθοδο οργάνωσης είναι...

6. Παράγραφος με αναλογία

Αυτή την περίπτωση τρόπου ανάπτυξης παραγράφου, επιλέγουμε, προκειμένου να γίνει αντιληπτό το περιεχόμενο μίας σύνθετης έννοιας, να τη συσχετίσουμε με μια άλλη, περισσότερο οικεία στο δέκτη, και να καταγράψουμε τις μεταξύ τους ομοιότητες.

Η αναλογία, ως τρόπος ανάπτυξης, αποτελεί στην ουσία σύγκριση αντικειμένων, φαινομένων, καταστάσεων... Τέλος, είναι ανάγκη να γνωρίζουμε ότι η αναλογία δε χρησιμοποιείται πάντοτε με τη μορφή επιχειρήματος. Μπορεί να αξιοποιηθεί από το συγγραφέα για διασάφηση, επεξήγηση ή για να κάνει πιο παραστατική \ ζωντανή μια κατάσταση, ένα φαινόμενο.

Πώς δομείται μια παράγραφος με αναλογία

- Θεματική περίοδος: αναφορά του περιγραφόμενου αντικειμένου και του αναλογούντος στοιχείου (αναφέρουμε τα μέρη που ομοιάζουν κι ως προς τι – την ομοιότητά τους). Ενδεικτικά αναλογίας είναι η παρομοίωση και η μεταφορά ή φράσεις, όπως : *όμοια, ανάλογα, έτσι και ...*
- Σχόλια – λεπτομέρειες : χαρακτηριστικά – ιδιότητες του αναλογούντος στοιχείου, χαρακτηριστικά – ιδιότητες του περιγραφόμενου αντικειμένου .
- Κατακλείδα : επαναδιατύπωση – επαναβεβαίωση

Μεθοδολογία τεκμηρίωσης του τρόπου ανάπτυξης με αναλογία

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

- Την έννοια που ο συγγραφέας επιθυμεί να διευκρινίσει
- Την έννοια με την οποία ο συγγραφέας τη συγκρίνει, παραλληλίζει
- Τις ομοιότητες που ενυπάρχουν μεταξύ των δύο εννοιών που παραλληλίζονται
- Σημάδια αναγνώρισης

Παράδειγμα:

- Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι εντοπίζονται κοινά στοιχεία μεταξύ....
- Για το σκοπό αυτό παραλληλίζει...με ...
- Λέξεις / φράσεις που υποβοηθούν στην κατανόηση και προσδιορισμό του συγκεκριμένου τρόπου είναι...

7. Παράγραφος με αίτιο κι αποτέλεσμα

Η καταγραφή της αιτίας (ή των αιτιών) που οδηγεί σε ορισμένο αποτέλεσμα (ή αποτελέσματα) είναι συνηθισμένη μέθοδος για την ανάπτυξη παραγράφου (περιλαμβάνει στοιχεία που συνδέονται με σχέση αιτίου – αιτιατού). Ο μαθητής πρέπει να λάβει υπ' όψη ότι ενδέχεται – σπανιότερα – να καταγράφονται αρχικά τα αποτελέσματα (ή το αποτέλεσμα) και κατόπιν τα αίτια (ή η αιτία).

Πώς δομείται μια παράγραφος με αίτιο-αποτέλεσμα

- Θεματική περίοδος : φαινόμενο προς αιτιολόγηση – αιτιατό
- Σχόλια – λεπτομέρειες : ανάλυση του αιτίου ή των αιτιών, παρουσίαση των επιμέρους συνθηκών – παραγόντων που προκαλούν το φαινόμενο
- Κατακλείδα : συμπέρασμα – επαναδιατύπωση της αιτιολογικής σχέσης.

Μεθοδολογία τεκμηρίωσης του τρόπου ανάπτυξης με αίτιο-αποτέλεσμα

- Το φαινόμενο που επιφέρει τα αποτελέσματα
- Προσδιορισμός των αποτελεσμάτων
- Σημάδια αναγνώρισης

Παράδειγμα:

- Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι...
- Στην συνέχεια ακολουθούν τα αποτελέσματα/συνέπειες...
- Λέξεις που καθιστούν σαφές ότι πρόκειται για αίτιο-αποτέλεσμα είναι...

8. Παράγραφος με συνδυασμό μεθόδων

Πολύ συχνά οι συγγραφείς μετέρχονται στην ανάπτυξη των παραγράφων τους συνδυασμό δύο ή περισσότερων τρόπων . Φυσικά, αν εντοπίσουμε συνδυασμό στην ανάπτυξη της παραγράφου , θα δηλώσουμε αναλυτικά και με συγκεκριμένες αναφορές – στο τέλος της απάντησης – τους τρόπους που ο συντάκτης συνταιριάζει.

Μεθοδολογία τεκμηρίωσης του τρόπου ανάπτυξης με συνδυασμό μεθόδων

- Ο συγγραφέας στη συγκεκριμένη παράγραφο χρησιμοποιεί συνδυασμό μεθόδων, καθώς εμφανίζονταικαι....
- Στο πλαίσιο αυτό...
- Λέξεις φράσεις που καθιστούν σαφές ότι πρόκειται για (α. 1^ο τρόπο ανάπτυξης και β. 2^ο τρόπο ανάπτυξης..) είναι...

Παράδειγμα:

Α. «Ο λαϊκισμός είναι μια μορφή καθεστώς που, προσπαθώντας να υπερπηδήσει τις κοινοβουλευτικές παρεμβάσεις, θέλει να θεσπίσει μια σχέση ομοφωνίας ανάμεσα στο χαρισματικό ηγέτη και το πλήθος. Υπήρξαν μορφές τόσο επαναστατικού λαϊκισμού, όπου μέσω της επίκλησης στο λαό προτεινόταν κοινωνικές μεταρρυθμίσεις, όσο και αντιδραστικού λαϊκισμού. Ο λαϊκισμός είναι απλώς μια μέθοδος που προβλέπει την εκβαθύνση επίκληση αυτών που θεωρούνται οι πιο βαθιά ριζωμένες απόψεις ή προκαταλήψεις των μαζών. Ο Μπόσι, λόγου χάρη, χρησιμοποιεί λαϊκιστικές μεθόδους υποκινώντας απολιτικά συναισθήματα, όπως η ξενοφοβία ή η δυσπιστία απέναντι στο κράτος. Κατ' αυτή την έννοια, η στάση του Μπερλουσκόνι είναι απολιτικού χαρακτήρα, διότι ξυπνά βαθιά και «άγρια» συναισθήματα, όπως ότι είναι σωστό να αποφεύγουμε τους φόρους, ότι όλοι οι πολιτικοί είναι κλέφτες, ότι δεν πρέπει να εμπιστευόμαστε τη δικαιοσύνη, επειδή αυτή μας βάζει στη φυλακή. Ένας σοβαρός και υπεύθυνος συντηρητικός δε θα ενθάρρυνε ποτέ τους πολίτες να μην πληρώνουν τους φόρους τους, διότι θα έθετε σε κρίση το ίδιο το σύστημα που προτίθεται να συντηρήσει».